

Fostering public capacity to plan, finance and manage
integrated urban REGeneration for sustainable energy uptake

RADIONICA

"Kako planirati, financirati i voditi projekte s integracijom mjera energetske učinkovitosti u urbanoj obnovi – perspektiva gradova"

PROBLEMATIKA ENERGETSKE OBNOVE I ZAŠTITA OBJEKATA KULTURNE BAŠTINE

Lorella Limoncin Toth
Ministarstvo kulture
Konzervatorski odjel u Puli

Osijek, 03.03.2017.

Stanje graditeljske baštine u Republici Hrvatskoj

Graditeljska baština Hrvatske raznolika je i bogata. Spomenici kulture uživaju posebnu zaštitu na način propisan Ustavom Republike Hrvatske i zakonskim propisima.

Analiza stanja graditeljske baštine svjedoči o degradaciji spomeničkog fonda kao posljedica:

- demografskih promjena i zapuštenosti
- imovinsko-pravnih razloga (heterogena vlasnička struktura)
- nedovoljne svijesti o njihovoj vrijednosti i potrebi očuvanja
- nedostatnih ulaganja
- destruktivnih intervencija i neadekvatnih zahvata od strane vlasnika
- nedovoljne stručnosti nekih projektanata i izvođača
- devastacije dvoraca, vila, samostana u kojima su uništeni inventari, obiteljski arhivi nekadašnjih vlasnika, knjižnice i drugo
- prirodnih katastrofa
- Domovinskog rata.

Pitanje rekonstrukcije povijesnih građevina do prije nekoliko godina nije se smatralo temom od velikog interesa jer se pažnja koncentrirala na novogradnju. Sve aktualnije teme zaštite okoliša, iznjedrile su međunarodne ugovore i propise o toj temi, dok su ekonomska kriza i ekološki zahtjevi uzrokovali usporavanje gradnje novih objekata.

Ovaj trend potiče potrebu fokusiranja na projekte poboljšavanja energetske učinkovitosti postojećih zgrada.

Energetska obnova zgrada u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj

- Mjera energetske učinkovitosti koje potiče EU imaju za cilj postizanje održive opskrbe energijom, smanjenje emisije stakleničkih plinova, smanjenje potrošnje energije, konkurentnije gospodarstvo.
- Direktive o energetske svojstvima zgrada 2002/91/EC, 2010/31/EU i 2012/27/EU.
- Inicijativa je urodila donošenjem akcijskih planova, uredbi, zakona, pravilnika kojima se implementiraju strategije energetske učinkovitosti na razini EU i svake zemlje članice.
- Čelnici EU-a postavili su 2007. cilj smanjenja godišnje potrošnje energije u Uniji za 20 % do 2020.

Projekti energetske obnove dobivaju sve veći zamah jer:

1. jačaju svijest o važnosti štednje energije,
2. potiču korištenje energije iz obnovljivih izvora,
3. pomažu građevinskom sektoru u prevladavanju krize,
4. potiču obnovu stambenog fonda koji zbog besparice propada,
5. produžuje se životni vijek zgrada čineći ih primjerenim za rad i stanovanje.

Cilj je ostvariti produljenje životnog ciklusa zgrada putem njihova održavanja, funkcionalne prilagodbe te obnove instalacija i postrojenja kako bi se ostvarila visoka razina unutarnjeg komfora uz istovremeno smanjenje potrošnje energije i zagađivanja okoliša.

Propisi i programi iz područja energetske učinkovitosti u zgradarstvu RH

Zakon o energetske učinkovitosti – 2014.
Pravilnik o energetskom pregledu zgrade i energetskom certificiranju – 2014.
Tehnički propis o racionalnoj uporabi energije i toplinskoj zaštiti u zgradama – 2016.

Ovim propisima:

- Povijesne građevine nisu oslobođene obveze energetskog certificiranja.
- Propisani su minimalni zahtjevi energetskih svojstava za gradnju i rekonstrukciju zgrada.
- Izuzetak - zgrada koje se koriste u obredne ili vjerske svrhe.

Program energetske obnove obiteljskih kuća

Program energetske obnove višestambenih zgrada od 2014. do 2020. godine.

- Ključna mjera povećanja energetske učinkovitosti odnosi se na povećanje toplinske zaštite vanjske ovojnice, a može sadržavati i ostale mjere.
- Ukoliko je kuća koja se obnavlja zaštićeno kulturno dobro ili je smještena unutar zaštićene cjeline, za bilo kakve radove treba priložiti suglasnost nadležnog konzervatorskog odjela.

Zakon o prostornom uređenju i gradnji (NN 76/07, 38/09, 55/11, 90/11)

Odstupanje od bitnih zahtjeva za građevinu

Članak 16.

(1) Ako se rekonstruira pojedinačna građevina upisana u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, može se odstupiti od bitnih zahtjeva za građevinu ako bi se njima narušila bitna spomenička svojstva, a prema pribavljenoj suglasnosti Ministarstva.

Najveći je problem – novac!

Financiranje obnove odvija se putem:

- Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost,
- Jedinica lokalne i regionalne samouprave kroz spomeničku rentu,
- Europske banke za obnovu i razvoj,
- Ministarstva kulture putem financiranja javnih potreba u kulturi.

Od 2016. prioritet je što veća apsorpcija sredstava iz EU fondova a to znači prilagodba strožim europskim pravilima za koje se nalaže ušteda troškova viša od 50%, za razliku od dosadašnjih 30%.

Smanjena su i sredstva spomeničke rente uslijed programa Vlade RH o ukidanju i smanjenju nameta u gospodarstvu, sa 6 kn na maksimalnih 4 kn po m².

Treba pronaći adekvatni model sufinanciranja koji će pokrivati povećane troškove sanacije povijesnih zgrada a koje suvlasnici *običnih* zgrade ne moraju snositi – moguće kroz sredstva spomeničke rente, druge fondove ili porezne mjere i olakšice.

Pregled zakonske regulative za zgrade pod zaštitom

- **Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara - NN 69/99, NN 151/03, NN 157/03)**
- **Pravilnik o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara – NN 74/03, 44/10**
- **Pravilnik o obliku, sadržaju i načinu vođenja Registra kulturnih dobara RH – NN 89/11, 130/13**
- **Pravilnik o dokumentaciji za izdavanje prethodnog odobrenja za radove na kulturnom dobru – 134/15**
- **Prihvaćeni zakoni, konvencije i uredbe na razini Europske unije i UNESCO-a**
- **Propisi o prostornom uređenju, građenju, protupožarnoj zaštiti ....**

Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara

Članak 2.

Kulturna dobra od interesa su za Republiku Hrvatsku i uživaju njezinu osobitu zaštitu.

Kulturna dobra i sva preventivno zaštićena dobra sukladno ovome Zakonu predstavljaju nacionalno blago.

Članak 5.

Svrha je zaštite kulturnih dobara:

- zaštita i očuvanje kulturnih dobara u neokrnljenom i izvornom stanju, te prenošenje kulturnih dobara budućim naraštajima,
- stvaranje povoljnijih uvjeta za opstanak kulturnih dobara i poduzimanje mjera potrebnih za njihovo redovito održavanje,
- **sprječavanje svake radnje kojom bi se izravno ili neizravno mogla promijeniti svojstva, oblik, značenje i izgled kulturnog dobra i time ugroziti njegova vrijednost.**

Kulturno dobro

Pojam kulturno dobro obuhvaća pokretne i nepokretne stvari od umjetničkog, povijesnoga, paleontološkoga, arheološkoga, antropološkog i znanstvenog značenja, arheološka nalazišta i arheološke zone, krajolike i njihove dijelove koji svjedoče o čovjekovoj prisutnosti u prostoru, a imaju umjetničku, povijesnu i antropološku vrijednost, nematerijalne oblike i pojave čovjekova duhovnog stvaralaštva u prošlosti kao i dokumentaciju i bibliografsku baštinu te zgrade (prostore) u kojima se trajno čuvaju ili izlažu kulturna dobra i dokumentacija o njima. Status kulturnog dobra utvrđuje se rješenjem koje donosi Ministarstvo kulture.

Vrste kulturnih dobara (čl. 7., 8., 9.)

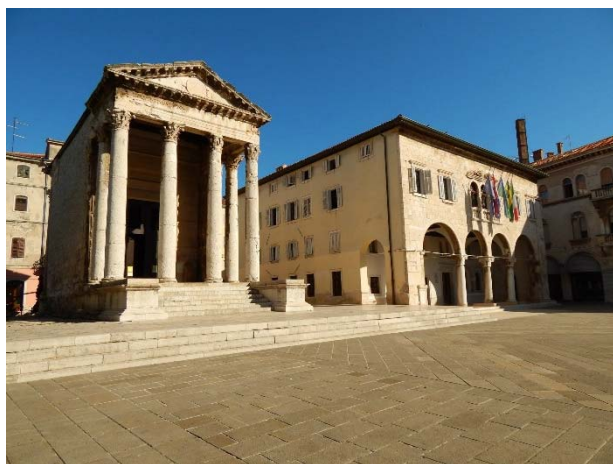
1. Nepokretna kulturna dobra

- grad, selo, naselje ili njegov dio,
- građevina ili njezini dijelovi, te građevina s okolišem,
- elementi povijesne opreme naselja,
- područje, mjesto, spomenik i obilježje u svezi s povijesnim događajima i osobama,
- arheološko nalazište i arheološka zona, uključujući i podvodna nalazišta i zone,
- područje i mjesto s etnološkim i toponimskim sadržajima,
- krajolik ili njegov dio koji sadrži povijesno karakteristične strukture, koje svjedoče o čovjekovoj nazočnosti u prostoru,
- vrtovi, perivoji i parkovi,
- tehnički objekt s uređajima i drugi slični objekti.

2. Pokretna kulturna dobra

3. Nematerijalna kulturna dobra

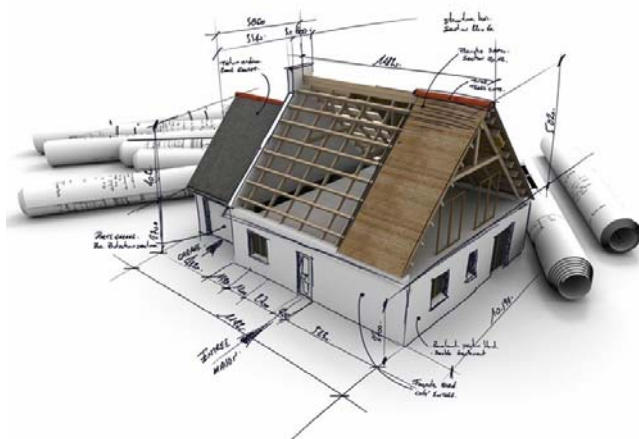
Registar kulturnih dobara RH (čl. 14 Zakona)

Registar kulturnih dobara sastoji se od tri liste:

1. Liste zaštićenih kulturnih dobara
2. Liste kulturnih dobara nacionalnog značenja
3. Liste preventivno zaštićenih dobara

Na dan 21.2.2017. ukupan broj upisanih dobara u Registar iznosi:

- **8228 zaštićenih kulturnih dobara** - od toga 147 nematerijalnih, 6107 nepokretnih (od kojih 535 cjelina, 5562 pojedinačnih i 10 krajolika) i 1974 pokretnih (997 pojedinačnih, 799 zbirki i 178 muzejskih građa)
- **1010 preventivno zaštićenih dobara** - 5 nematerijalnih, 608 nepokretnih (48 cjelina, 2 krajolika i 558 pojedinačnih) i 398 pokretnih (4 muzejske građe, 254 pojedinačne i 140 zbirki)
- **42 kulturna dobra nacionalnog značaja** - 33 nepokretna (2 cjeline i 31 pojedinačnih) te 9 pokretnih (pojedinačnih) kulturnih dobara.
- **7 spomenika upisano na UNESCO-voj listi Svjetske baštine**

Sustav mjera zaštite kulturnog dobra

- **Opći uvjeti zaštite** utvrđuju se prostornim planom i konzervatorskom podlogom. Mjere zaštite ovise o kulturno-povijesnoj vrijednosti i očuvanosti cjeline te su različito stupnjevane. Tako se cjeline ili njihovi dijelovi mogu zaštititi potpuno (zona A), djelomično (zona B) ili se može štititi ambijent (zona C).
- **Posebni uvjeti zaštite** (čl. 60.) izdaju se u fazi planiranja radova, u postupku ishođenja lokacijske dozvole.

Prethodno odobrenje za radove na kulturnom dobru (čl. 62)

- Prije početka bilo kakvih radova koji bi mogli prouzročiti promjene na kulturnom dobru izdaje se **rješenje o prethodnom odobrenju**.
- Takve radnje su: **konzerviranje, restauriranje, premještanje kulturnoga dobra, rekonstrukcija, sanacija i adaptacija kulturnoga dobra te građenje na području na kojem se nalazi kulturno dobro**.
- Ono je uvjet za izdavanje građevinske dozvole.
- Radove na kulturnom dobru smije projektirati i izvoditi tvrtka s dopuštenjem za rad na kulturnim dobrima i osobe s adekvatnim zvanjima u struci.

Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (čl. 100)

Izradu *Glavnog projekta* uređenja i energetske obnove zaštićenog kulturnog dobra potrebno je povjeriti isključivo pravnoj ili fizičkoj osobi s adekvatnim dopuštenjem za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara koje izdaje Ministarstvo kulture Republike Hrvatske.

Isto je potrebno i za izvođača radova.

- Poslove istraživanja, proučavanja, čuvanja, restauriranja, konzerviranja, održavanja, obnove, korištenja i prometa kulturnim dobrima mogu obavljati specijalizirane pravne i fizičke osobe.
- Uvjeti koje mora ispunjavati fizička ili pravna osoba za dobivanje dopuštenja za obavljanje navedenih poslova propisani su Pravilnikom o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN [74/03](#), [44/10](#)).
- Rješenje kojim se dopušta obavljanje tih poslova daje se na vrijeme od pet godina i donosi ga Ministarstvo kulture koji vodi upisnike pravnih i fizičkih osoba kojima je izdano dopuštenje.

Projekti financirani od strane EU koji imaju za cilj razmjene znanja, iskustava i prakse u aktivnostima povećanje energetske učinkovitosti na kulturnim objektima i zaštićenim cjelinama

Čak 30% građevina u Europi klasificirane su kao povijesni objekti.

Da je to veliki problem na nivou čitave EU svjedoči i činjenica da su arhitekti, konzervatori, nadležna ministarstva promovirale niz međunarodnih projekata koji imaju za cilj utvrđivanje problematike i definiranje smjernica za energetske obnovu spomenika kulture i kulturno povijesnih cjelina.

- 2008. SECHURBA (Sustainable Energy Communities in Historic URBan Areas): <http://www.sechurba.eu/>
- 2010. 3ENCULT (*Efficient Energy for EU Cultural Heritage*): <http://www.3encult.eu/>
- 2010. GOVERNEE (*Good Governance in Energy Efficiency*): <http://www.governeeproject.eu/>
- 2014. EE CULTURE (prekogranični program Slovenija-Hrvatska)

Najčešće prepreke u obnovi povijesnih zgrada u skladu sa odrednicama energetske učinkovitosti

- Visoki standardi koje nameće zakonska regulativa koji su ponajprije namijenjeni gradnji novih građevina ali ne i rekonstrukciji povijesnih zgrada.
- Investitori su usmjereni na ostvarivanje što većih ušteda sa što manje ulaganja dok je konzervatorskoj službi osnovni interes očuvanje zgrade u njezinu originalnom stanju.
- Nedostatak Smjernica za provođenje projekata energetske učinkovitosti na zaštićenim zgradama i povijesnim cjelinama.
- Veći trošak obnove u odnosu na rekonstrukciju “običnih” zgrada.
- Dostavljanje nedovoljne i neprimjerene dokumentacije
- Nedovoljna edukacija o primjeni sustava energetske učinkovitosti na povijesnim zgradama. Nedostaju udžbenici, skripte, smjernice, pravilnici i edukacijski programi.
- Visoka cijena tehnološki naprednih materijala
- Subjektivnost procjena i tehničkih rješenja.
- Svaka intervencija poboljšavanje energetske učinkovitosti na povijesnim zgradama povezana je sa senzibilnošću uključenih dionika. Stoga mora biti upravo projektant onaj koji će, u suradnji s klijentom, ocijeniti najoptimalniji stupanj poboljšanja energetske učinkovitosti, koji mora biti kompatibilan s povijesno-umjetničkim i graditeljskim karakteristikama svakog objekta.

Termičko ponašanje suvremenih i povijesnih zgrada

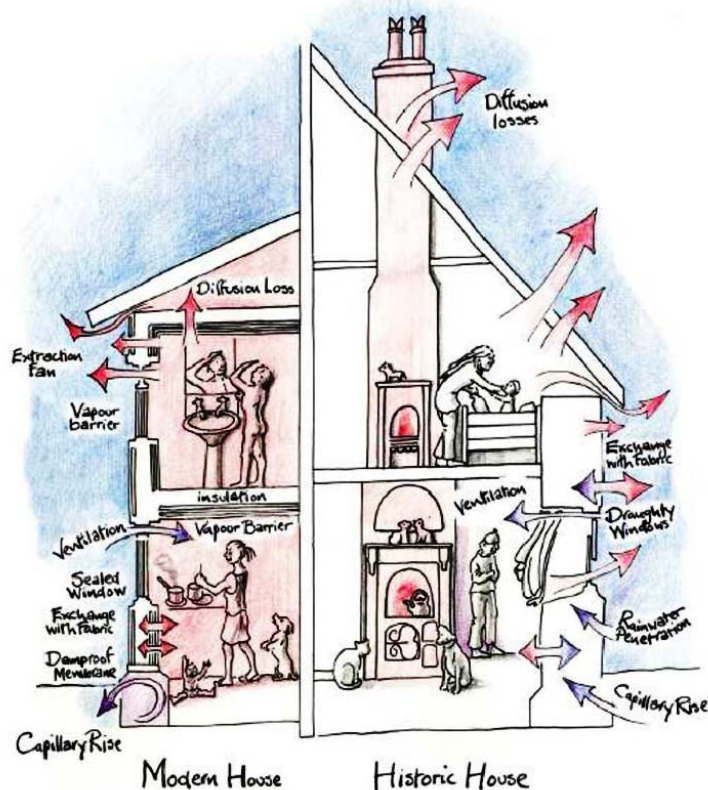
Pitanja koja i dalje traže adekvatne odgovore su, između ostalog, oni koji se odnose na analizu koji su suvremeni materijali zapravo kompatibilni s onim povijesnim. Još uvijek nismo u stanju u potpunosti razumjeti termičko ponašanje povijesnih građevina, izgrađenih materijalima koji zadržavaju visoki postotak vlage i stoga "dišu". Koristiti isključivo pristup koji se primjenjuje na novim građevinama može dugoročno naštetiti povijesnoj građevini.

Zahvati u povijesnim građevinama nužno zahtijevaju uvodnu studiju koji podrazumijeva interdisciplinarni pristup u utvrđivanju potencijalnih prijetnji:

- vlage i kondenzacije nakon vanjske izolacije ovojnice objekta
- kemijsku nekompatibilnost između starih i novih građevinskih materijala
- ograničeno iskustvo s rezultatima obnove izvedenih korištenjem suvremenih, tzv. održivih tehnologija i materijala.

Tamo gdje se smatra da su potrebne intervencije koje pomažu, one moraju poštovati, što je više moguće, karakter i cjelovitost izvorne strukture. Kod popravaka treba primijeniti slične materijale. Gdje se strukturama izvorni materijali zamjenjuju različitim materijalima, treba paziti da se ne unose inkompatibilni elementi pretjerane snage ili krutosti u staru strukturu, koja će obično biti manje kruta i prilagodljiva dugotrajnim pomicanjima od suvremene konstrukcije. Intervencije koje se mogu poduzeti u etapama, kontrolirati upozoravanjem na njihove efekte i ponavljati.

Često, mnogi problemi nastaju zbog nedostatka koordinacije u planiranju i izvođenju radova, kao i praćenja rezultata tijekom vremena.

Konzervatorski principi i postupci u obnovi kulturne baštine **(Venecijanska povelja 1964. g. - Međunarodna povelja o konzervaciji i restauraciji spomenika i spomeničkih cjelina)**

„Venecijanska povelja“ donesena je 1964 godine. Imala je presudan utjecaj na opće određenje i definiciju restauratorske prakse. Odredila je definicije i ciljeve koji su i danas obvezujući za sve konzervatore i restauratore udružene u međunarodne asocijacije. Glavnim se ciljem konzerviranja i restauriranja utvrđuje očuvanje ne samo umjetničke nego i povijesne kvalitete umjetničkoga djela.

Konzervator-restaurator primjenjuje jednostavne etičke odrednice, kao što su:

- Načelo minimalne intervencije,
- Korištenje metoda i materijala usmjerenih ka reverzibilnosti, kako bi smanjili mogućnost problema kod budućeg tretmana, istraživanja i korištenja.
- Temeljito dokumentiranje svih poduzetih postupaka
- Konzervator-restaurator mora uzeti u obzir i mišljenje treće osobe, kao i vrijednost te značenje objekta, uključujući fizičke potrebe materijala, kako bi donio odluku o ispravnoj konzervatorsko restauratorskoj strategiji eventualnog zahvata.

Intervencije moraju biti:

Povratne, ako je to tehnički moguće ili bar ne smiju štetno djelovati na buduću intervenciju ako ona postane potrebnom

Omogućavati kasniji pristup svakom dokazanom materijalu koji je ugrađen u predmet

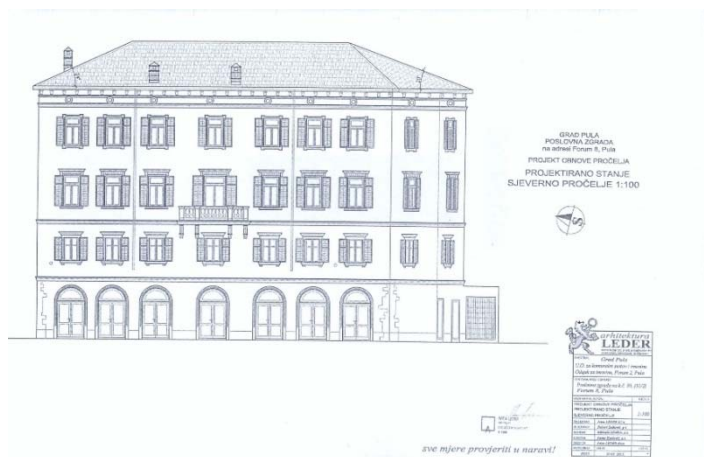
Dopustiti da se sačuva maksimalna količina postojećeg materijala

Biti usklađene u boji, tonu, teksturi, obliku i mjerilu, ako su dodaci potrebni, ali manje zamjetljive od izvornog materijala dok se istovremeno identificiraju

- Povijesni slojevi i elementi ne smiju se uništavati, falsificirati, mijenjati ili uklanjati.
- Eventualni zamjenski dijelovi građevine moraju biti jasno vidljivi i obilježeni.
- Primjena suvremenih metoda konzervacije i konstrukcije moguća je samo ako se pokaže da tradicionalne tehnike ne odgovaraju.
- Svaka aktivnost mora se zasnivati na poštovanju estetskog, povijesnog i fizičkog integriteta kulturnog dobra.
- Građevinski zahvati ne smiju dokinuti izvorne arhitektonske odlike građevine, njezinu povijesno-umjetničku, građevinsku i kulturnu vrijednost.
- Nužno je očuvanje izvornih tlocrtnih i visinskih gabarita građevina, elemenata oblikovanja pročelja, završnih obloga, primijenjenih materijala i njihovih završnih obrada i tonova, tj. svih arhitektonskih detalja koju građevinu čine kulturnim dobrom ili njegovim sastavnim dijelom.

Osnovni principi zaštite i mjere energetske učinkovitosti

Integralni proces rada propisan je odredbama planova prostornog uređenja a čini ga:

1. Prethodna analiza o stanju zgrade:

- arhitektonski i fotogrametrijski snimak,
- fotografiranje karakterističnih detalja,
- snimak statike i konstrukcije,
- prikupljanjem dostupne stare grafičke i pisane dokumentacije.

2. Procjena vrijednosti zgrade i njenog značenja unutar određene prostorne cjeline, odnosno utvrđivanje ukupnih spomeničkih vrijednosti i arhitektonskih detalja kao polazni element za izradu projektne dokumentacije. Vrijednosti kulturnog dobra određuju koji će se odabrati za tretiranje, kao i stupanj intervencije. Ove vrijednosti pomažu da se sustavno utvrde zaštitni prioriteti u popisu intervencija, isto kao i program opsega i prirode pojedinačnih tretmana.

3. Stupanj intervencije ovisan je o okolini kulturnog naslijeđa i njegovom stanju.

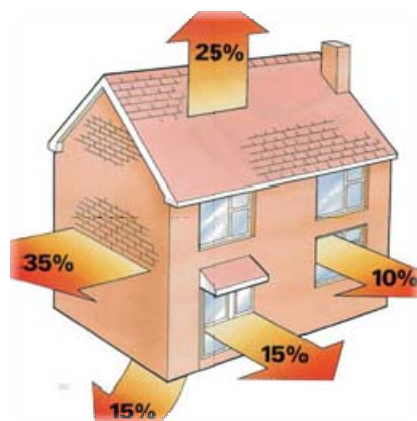
4. Utvrđivanje uvjeta uređenja.

5. Izrada idejne i izvedbene dokumentacije.

6. Izvedba radovi .

Budući da povijesne građevine ne podnose standardizirana rješenja koja se preporučuju energetsom certifikacijom nego se temelje na specifičnim projektantskim izvedbama, najbitnija je faza planiranja.

Arhitektonsko-građevinske mjere koje se provode u svrhu poboljšanja energetske učinkovitosti

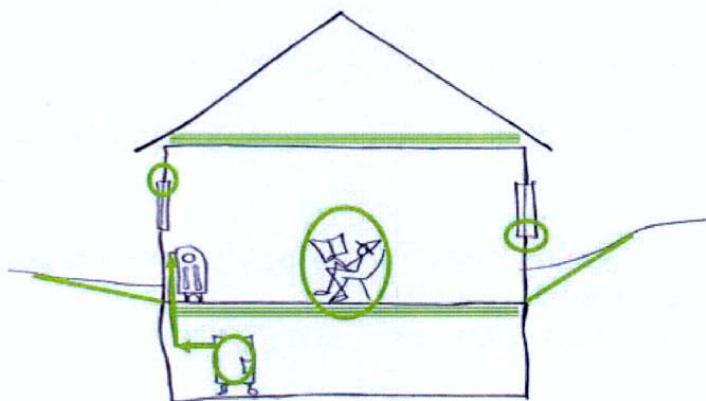

- Mjere energetske učinkovitosti na zgradama koje su upisane u Registar kulturnih dobara RH ili se nalaze u zaštićenoj kulturno-povijesnoj cjelini, ne smiju narušiti njihova spomenička svojstva.
- Suvremeni materijali omogućavaju provođenje nekad nezamislivih rješenja.
- Svaki projekt mora se ocijeniti od slučaja do slučaja.
- Cilj je identificirati rješenja koja predstavljaju prihvatljiv kompromis između energetske aspekata i zaštite.

Projekti energetske učinkovitosti u povijesnim zgradama mogu se podijeliti u tri osnovna segmenta:

- Poboljšanje toplinskih svojstava ovojnice zgrade.
- Poboljšavanje toplinskih i energetske svojstava sustava grijanja, hlađenja, ventilacije, klimatizacije, pripreme potrošne tople vode, električne energije.
- Mogućnost promjene energenata i uvođenje obnovljivih izvora energije

Mjere koje mogu biti provedene bez većih intervencija i ograničenja na zaštićenim građevinama

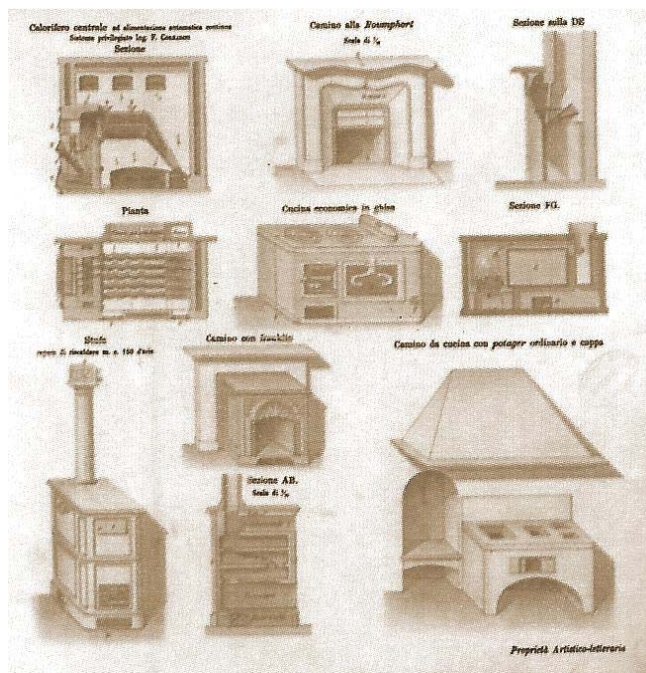

Izvana ove mjere obnove nisu vidljive pa se mogu primijeniti neovisno od drugih mjera.

- **Svjesne promjene u ponašanju korisnika**
- **Popravlak manjih kvarova i nedostataka** (brtvljenje spojeva i sljubnica postojećih prozora, popravlak okova prozora, popravlak vrata i sl.)
- **Postavljanje dodatne toplinske izolacije na zidu iza radijatora** (reflektirajuće ploče)
- **Ugradnja štednih žarulja u rasvjetnim uređajima zajedničkih prostora**
- **Postavljanje teških zavjesa i roleta za smanjenje gubitka topline**
- **Ugradnja termostatskih ventila na radijatorima**
- **Izolacija stropa ispod negrijanog potkrovlja**
- **Dodatna izolacija na razini prizemlja**

Izvedba termo tehničkih sustava građevine

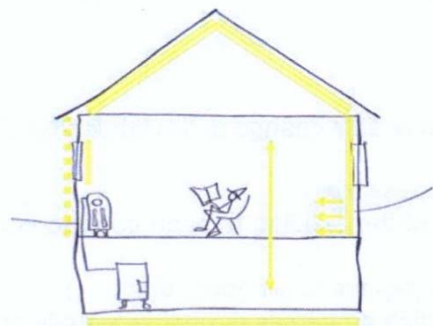
Izvana ove mjere obnove nisu vidljive pa se mogu primijeniti neovisno od drugih mjera.

- Zamjena ili povećanje učinkovitosti sustava grijanja, hlađenja, ventilacije i klimatizacije na način da budu pažljivo interpolirani unutar građevine na način da ne budu vidljivi na njezinu pročelju i da ne narušavaju oblikovanje interijera. Stanice tih sustava moraju biti smještene unutar primjerenih prostora u građevini.
- U objektima kulturne baštine ne preporučuje se instalacija uređaja s vanjskim jedinicama. U slučaju potrebe mogu se namjestiti izvan vidokruga (na dvorišni dio, iza balkonskih obrada itd.).
- Korištenje dimnjaka za ventilaciju.
- Strojarske instalacije potrebno je izvesti u najvećoj mogućoj mjeri ne zadirući u povijesne strukture – izbjeći presijecanje zidova, prodore kroz svodove.
- Izvode ovih sustava potrebno je ostvariti putem postojećih dimnjaka a ne putem novih prodora u krovnu plohu – iznimno na dvorišnoj strani građevine.

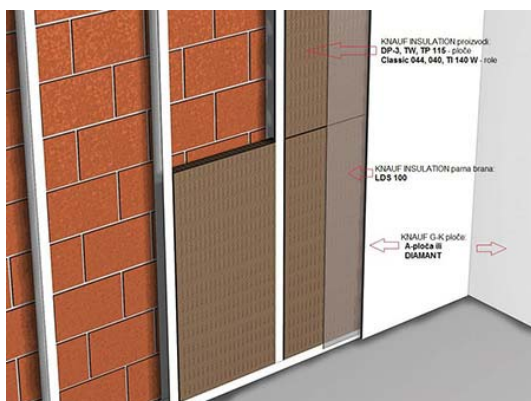

Veće intervencije koje se mogu dozvoliti uz preduvjet dobre pripreme

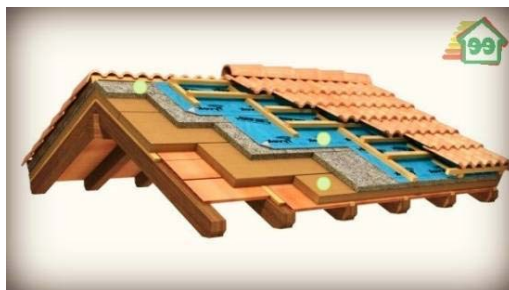
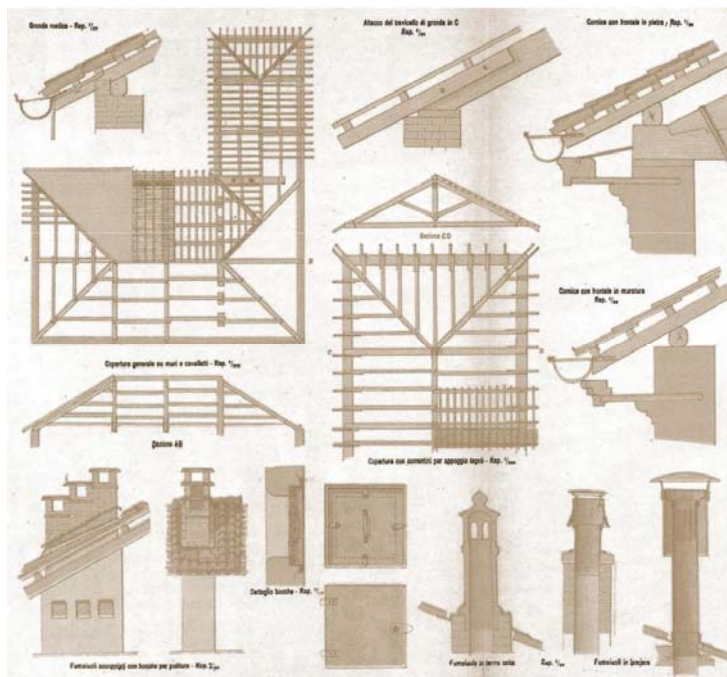
1. Postavljanje toplinske izolacije s unutarnje strane zida kada nije dopušteno postavljanje vanjske izolacije zbog povijesne vrijednosti zgrade.

- Izolacija pregradnih zidova prema negrijanim prostorijama (garaže, skladišta).
- Materijali koji se koriste su: mineralna vuna, gipsane ploče, toplinsko-izolacijske žbuke, biljna vlakna, ovčja vune, celulozna vlakna, perlit, ekspanzirani vermikulit i drugo .
- Najveći otpor prema primjeni ove mjere odnosi se na smanjenje unutrašnje korisne površine stanova.
- Nova tehnološka otkrića omogućuju upotrebu novih izolacijskih materijala visokih performansi koje imaju malu gustoću i nisku toplinsku vodljivost (vakuum izolacija, aerogel i sl.) čija tanka struktura omogućava optimizaciju integracije s postojećom strukturom. Ograničavajući faktor primjene je njihova visoka cijena.

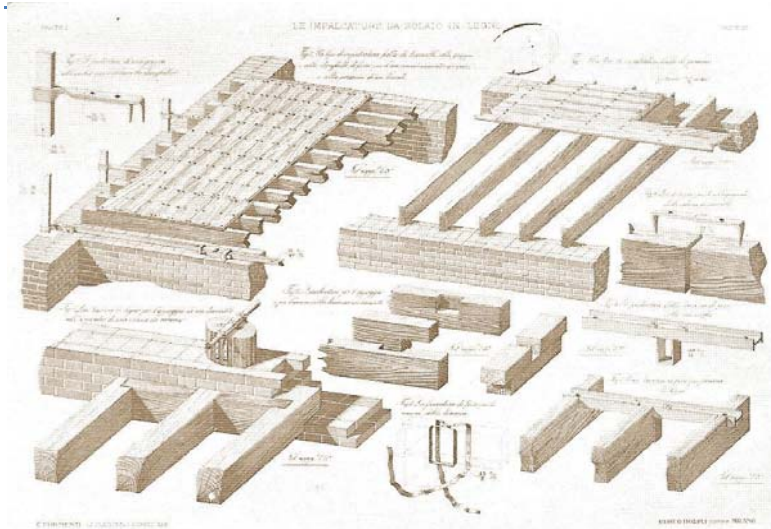

2. Toplinska izolacija dodavanjem izolacijskog sloja na ravnim i kosim krovovima

- Krov ima važnu ulogu u kvaliteti i standardu stanovanja. On štiti kuću od kiše, snijega, hladnoće i vrućine
- Ravni krovovi su najviše izloženi atmosferskim utjecajima, stoga je važno kvalitetno ih izolirati i toplinskom i hidroizolacijom, te pravilno riješiti odvodnju oborinskih voda.
- Poboljšanje energetske učinkovitosti moguće je interpolacijom toplinsko-izolacijskim slojevima ispod krovne konstrukcije (s donje strane krovnih greda) na način da se ne odražava na oblikovanje krovnog vijenca i ostalih detalja krova vidljivih s ulične razine.
- Ako potkrovlje nije stambeni prostor može se izvesti toplinska izolacija između posljednje etaže i prostora potkrovlja. ili u konstrukciji tavana posljednje etaže.
- Krovšte mora biti sačuvano u postojećim gabaritima i u postojećoj geometriji.
- Prilikom obnove potrebno je koristiti materijale koji se veličinom, oblikom i bojom slažu s prvobitnim krovnom pokrovom.

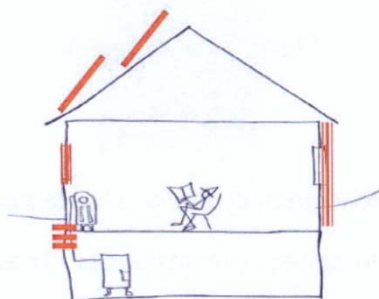
3. Podovi i međukatne konstrukcije

- Za sve podne konstrukcije vrijedi pravilo da moraju biti odgovarajuće toplinski izolirane.
- Kod podova na tlu ili iznad negrijanog podruma u prvom je redu potrebna dobra toplinska izolacija.
- U povijesnim građevinama konkretna rješenja uvjetuju koncept prostora i raspoloživa visina.
- U slučaju vrijednih obloga podova, gdje se postavljanje izolacijskih materijala može znatno povećati njihova debljina, poželjno je postavljanje dodatne toplinske izolacije na stropu.

4. Popravlak postojećih prozora ili zamjena novima

- Prozor je iznimno značajan element svake, a naročito povijesne fasade.
- Planiranje i projektiranje njihove obnove zahtijeva osobitu pažnju.
- Po mogućnosti potrebno je sačuvati postojeću stolariju, te je obnoviti bojanjem.
- Jako oštećenu stolariju moguće je zamijeniti novom, izrađenom prema postojećem modelu, poštujući sve detalje profilacija te razdjele prozorskih okvira.
- Sva vanjska stolarija mora biti izrađena od kvalitetnog drva koja, u odnosu na aluminijsku i PVC stolariju ima najbolji stupanj toplinske i zvučne izolacije.
- Ukoliko je stražnje pročelje u zatvorenom bloku i manje vidljivo, moguće je prihvatiti postavljanje stolarije u drugim materijalima – uz uvjet da bude iste boje kao i izvorna.
- Izradi mora prethoditi detaljna analiza postojećih otvora sa nacrtom svih detalja, profilacija i brtvljenja.
- Ukoliko zgrada nije pojedinačno zaštićena dopuštena je ugradnja unutarnjeg krila, termoizolacijskog stakla i sl.

Velike i ozbiljne promjene na građevini čije se odobravanje odobrava samo u izuzetnim slučajevima

Postavljanje toplinske izolacije na vanjskoj ovojnici zgrade

- Fasada je lice zgrade. Na uličnoj fasadi ništa nije razbacano slučajno već je razmješteno po strogo određenom sustavu mjera i omjera, *proporcijskom sustavu*, što je skrivena struktura fasade kojim nam se kuća obraća i predstavlja.
- Bitan je izbor vrste izolacije. Preferiraju se prirodni proizvodi koji će se nalaze u najboljem suodnosu s tradicionalnim materijalima od kojih je građevina sagrađena. Pribjegavanje izolacijama velike gustoće nisu prikladne za povijesne građevine. Materijali i utvrđena debljina izolacija mora omogućiti da se toplina apsorbira i polagano rasprši, olakšavajući održavanje konstantne unutarnje mikroklimе.
- Povijesne su žbuke integralni dio kulturnog dobra. Kada je nužno mijenjati postojeću žbuku zbog lošeg stanja može se ugraditi nova žbuka sa boljim izolacijskim svojstvima u sličnoj debljini i završnoj obradi.
- Oblaganje pročelja dodavanjem novog toplinsko izolacijskog sloja (debljine 10-20 cm) nije prihvatljivo jer je za njihovo postavljanje potrebno otući svu arhitektonsku dekoraciju.
- Novi izolacijski sloj stvara promjene na izgled zgrade (u visini, dubini i opremljenosti otvora te dekorativnim detaljima izvedenih u žbuci i dr.) a koji čine stilske i vremenske odrednice nastanka građevine
- Postavljanje klasične toplinske izolacije odobrava se iznimno na bočnim ili dvorišnim pročeljima ukoliko su manje vidljiva i nemaju izraženije arhitektonske plastike.
- Gdje nije moguće ugraditi veće debljine izolacije zbog spomeničke vrijednosti objekta, moguće je upotreba suvremenijih tankih materijala (2-3 cm) kao npr. prozirna i vakuumna toplinska izolacija (VIP). Navedeni materijali su, međutim, prilično skupi te se rijetko primjenjuju.

Primjeri dobre prakse u Istarskoj županiji

Pula - Projekt Dolcevit

- Provodi se od 2009. godine.
  - CASTRUM PULA '97 d.o.o.
  - Nositelji programa: Grad Pula, pulska Turistička zajednica i suvlasnici zgrada
  - Program je namijenjen građevinama pojedinačno registrirane kao kulturno dobro i građevine koje se nalaze unutar zaštićene Kulturno-povijesne cjeline grada Pule za:
    - sanaciju i obnovu sa ili bez energetske obnove pročelja,
    - obnovu postojeće ili ugradnju nove stolarije i/ili bravarije, sa ili bez energetske obnove,
    - sanaciju i obnovu sa ili bez energetske obnove krovšta,
    - izradu projektne dokumentacije,
    - izradu energetskog pregleda i energetskog certifikata građevine,
- sve uz obavezno ispunjenje propisanog koeficijenta prolaza topline u slučaju energetske obnove.

Grad Pula sufinancira:

- do 50% troškova izvedbe radova na obnovi pročelja i krovova, ali ne više od 50.000,00 kuna
- do 100% troškova izvedbe konzervatorsko – restauratorskih istraživanja i radova na obnovi povijesnih detalja
- do 100% troškova oblikovanja i usklađivanja vanjskih dijelova pročelja te izvedbu nove ili zamjenu postojeće neuvjetne stolarije na poslovnim prostorima u vlasništvu Grada Pule
- do 50% troškova izrade projektne dokumentacije i stručnog nadzora, ali ne više od 4.000,00 kuna
- do 50% troškova izrade energetskog pregleda i energetskog certifikata građevine, ali ne više od 4.000,00 kuna

Zaključna razmatranja

- Energetska obnova jedan je od načina održivog razvoja i upravljanja zgradama pod kulturnom i spomeničkom zaštitom.
- Sve mjere energetske učinkovitosti ne mogu biti primijenjeni u zaštićenim zgradama ili cjelinama.
- Nije moguće pružiti gotova rješenja niti propisati obvezujuće metode, zbog osobitosti svakog pojedinog spomenika i prirodne evolucije tehnologije tijekom vremena.
- Veća financijska potpora i fleksibilnija rješenja koja bi bila dostupna većem broju korisnika.
- Najvažnija je edukacija. Promijene treba pratiti, upoznavati se s njima, ali dobiti i jasne smjernice za obnovu zaštićenih povijesnih građevina prema tipologiji i razdoblju izgradnje čime bi se postigla veća uniformnost u zahtjevima i rješenjima.
- Na tržištu su prisutni novi materijali i tehnologije prema standardima EU koji omogućuju obnovu povijesnih građevina a da se ne naruše njihova spomenička svojstva.
- Izvanredna prilika za produbljivanje znanja i sazrijevanje iskustava vezanih uz ponašanje materijala i struktura koje ga čine, u cilju razvoja novih kriterija i stvaranja novih metodologija obnove povijesnih zgrada.
- Bez obzira na pravni status zaštite kuće, prije izrade bilo kakve dokumentacije preporuča se kontaktirati lokalni konzervatorski odjel. Nužno je da glavni projektant usko surađuje s nadležnim Konzervatorskim odjelom te daje na uvid pojedine faze Glavnog projekta (detalji, odabrani materijali i drugo) kako bi se olakšalo i ubrzalo ishodaenje Prethodnog odobrenja na glavni projekt.
- Poboljšati komunikaciju između javnog i privatnog sektora, između instalatera i konzultanata, među planera i političara.
- Veće korištenje trenutnih metoda potpore kao i web platformi koje se bave širenjem informacija, znanja i iskustava.
- **Jedino se kvalitetnom suradnjom projekatana, konzervatora i stručnjaka za energetska učinkovitost može postići optimalna primjena najsuvremenijih dostignuća u području energetske učinkovitosti.**